Thích xưng “mình” với người đối thoại, thích gọi học sinh trong trường là “bọn trẻ con”, không ngần ngại dùng những tính từ mạnh như “ngu”, đau khổ”… thầy Lượng cởi mở và hồn nhiên nói về những “cái xấu” của mình cũng như nói về “công trạng”. Một cuộc nói chuyện như dự định ban đầu là ít bàn về công việc, nhưng rồi mọi câu chuyện liên quan vẫn là gắn với trường lớp, với học trò.

Võ học cho mình nhiều điều hay

Thầy đang là Hiệu trưởng Trường THPT Chuyên Khoa học Tự nhiên, nổi tiếng với nhiều học trò lừng danh. Có một điều mà mọi người còn ít biết về thầy, đó là việc thầy còn là võ sư môn võ Vịnh Xuân.

Thầy Nguyễn Vũ Lương: Võ Vịnh Xuân theo mình là môn võ có hệ thống tri thức cao nhất.

Đi dạy, mình nói cho trẻ con những câu chuyện về võ một cách khoa học chúng nó thích lắm. Ví dụ như vỗ vào cái tay một cái là nghĩ về cái tay, tất cả những thứ khác mất hết, cầm cái chân giật một cái là những cái kia mất hết.

Mình muốn chứng minh cho trẻ con là trong con người những vận hành, va chạm trí tuệ là cái quyết định. Vậy môn võ là dành cho những người thông minh chứ không phải dành cho những người bình thường.

Mình cũng được may mắn là chơi với những người bạn giỏi nhất. Thời gian đầu tư cho võ ít nhưng học được từ những người hướng dẫn mình rất nhiều điều hay. Và điều nữa là mình là người thầy đi dạy, va chạm nhiều nhưng mình thấy những người tập võ có hệ thống quan hệ - những người tập võ chơi với nhau – có quan hệ chí cốt đến kỳ lạ, giúp nhau rất chặt chẽ. Mọi người vẫn gọi mình là “thầy giáo Thọ”.

Hiện nay ở trường, mình muốn trẻ con học võ kiểu như vậy, môn võ cao nhất. Chứ mình cũng không thích môn thể dục, như chạy – chỉ là cái chạy hình thức. Còn vận động thông minh có trí tuệ đấy mới là môn thể dục cao nhất.

Tư duy môn võ ảnh hưởng như thế nào đến công việc của thầy?

Trong con người, những vận hành, va chạm trí tuệ là cái quyết định

- Võ là một triết học. Ví dụ, võ học đến với người trí tuệ sẽ được nhân lên rất nhiều. Điều thứ hai võ dạy cho mình những ứng xử. Nếu coi ứng xử như một lối võ thì nó dạy cho mình cách ứng xử để đi đến đích tốt nhất.

Triết học của võ rất hay. Chẳng hạn, thông thường bất cứ thế võ nào cũng có mặt tích cực và tiêu cực. Và người võ giỏi là người luôn luôn tránh được tiêu cực là phát huy tích cực.

Võ dạy cho người ta khi anh ra một phương pháp nào thì bao giờ cũng có mặt mạnh và yếu. Chỉ có điều, phương pháp ấy đặt vào chỗ thuận nhiều hơn thì nó thành công nhiều hơn. Ví dụ, một người thầy rất giỏi, ta đặt vào chỗ dạy đội tuyển thì tỏa sáng rất nhanh. Nhưng cũng người thầy giỏi ấy mà đặt vào lớp mà cơ sở bé hơn một thì càng dạy nhiều càng “ngu” đi vì ½ của lũy thừa càng cao thì càng thấp.

Cũng như công việc có mặt thuận và nghịch. Mặt thuận ấy mà phát huy đúng chỗ thì phát huy rất nhiều. Cho nên có lẽ là như số phận con người có vị trí nào đó ở trong không gian, khả năng của người nào đặt ở chỗ này có lẽ không tốt như đặt chỗ khác, nên sinh ra cái gọi là tử vi. Nên mình cũng phải cảm ơn là mình đã được đặt đúng chỗ dạy chứ mình cũng không bảo mình là người tài.

Theo thầy, tư duy của người theo khoa học tự nhiên và người theo khoa học xã hội khi tập võ có chịu ảnh hưởng khác nhau?

- Võ ảnh hưởng đến tư duy của người theo tự nhiên hay xã hội là như nhau. Dù tư duy tự nhiên hay xã hội thì những người giỏi vẫn là những người giỏi. Mà thông thường, trong khoa học xã hội những người giỏi tư duy lại rất tự nhiên. Vấn đề là cách truyền đạt giữa hai con người.

Mình có nói với bạn trẻ *“nhà người ngồi với ta một buổi thôi có những điều hàng tháng không nghĩ được”*. Những người già như thế này có cần gì nữa đâu? Cần là cái tiết kiệm cho các bạn. Ngày trước, bọn mình mất bao nhiêu thời gian mới nghĩ ra, nay chỉ cần cho một câu là các bạn tiết kiệm được hàng năm hàng tháng. Cho nên, trong giáo dục rất cần tính kế thừa. Cái đấy cũng từ võ.

Đi học võ rất nhiều người, tùy theo đạo đức khác nhau mà người dạy võ người ta truyền cho chứ không phải ai cũng truyền. Ngẫm ra tự mình, thời gian tập ít nhưng toàn được cho những cái hay nhất.

Võ dạy cho mình tính kế thừa rất hiệu quả và ngặt nghèo. Mình đi dạy có những người nếu truyền thụ kỹ thuật dạy cao quá người ta không hiểu, nó phí đi. Nhưng đối với những giáo viên trẻ và thông minh làm việc với mình, giao tiếp với mình chỉ một, hai năm trở thành khác hẳn.

H c sinh mà phát hi n th y Lǯăng sai là cǯ i sǯ ng

Th□ y có□ đ□ t ra cho mình áp l□ c ph□ i đi đ□ u?

- Có áp l□ c ch□ . Ph□ i nói là tr□ con tr□ □ ng chuyên ch□ yêu th□ y gi□ i ch□ không yêu hi□ u tr□ □ ng.

M□ t trong nh□ ng cái mà tr□ con ng□ □ ng m□ là tài năng. Mình nhìn nh□ ng tr□ □ ng chuyên □ ngoài B□ c này, nh□ ng tr□ □ ng có hi□ u tr□ □ ng gi□ i thì tr□ □ ng chuyên phát tri□ n. Ví d□ H□ i Phòng, H□ i D□ □ ng, Nam Đ□ nh. Nên tr□ □ ng d□ y toán lý hóa b□ ng ti□ ng Anh thì mình ph□ i h□ c ti□ ng Anh dù có th□ ch□ a ph□ i d□ y, 60 tu□ i r□ i mà trên bàn làm vi□ c v□ n có sách h□ c ti□ ng Anh.

D□ y cho tr□ con tr□ con b□ o sai thì ph□ i s□ a. Nhi□ u ng□ □ i đi d□ y c□ s□ h□ c sinh b□ o d□ t.

D y cho tr con tr coNhi u ngǯ i nhìn vào giáo d c th y xám x t nhǯng mình nhìn vào c m th

Nh□ ng c□ nh□ mình, tr□ con mà phát hi□ n đ□ □ c “th□ y L□ □ ng sai” là nó c□ □ i s□ □ ng.

Đi□ u n□ a, h□ c sinh ti□ ng Anh nó gi□ i h□ n mình thì t□ i sao không l□ y đó là ni□ m h□ nh phúc?

M□ i ng□ □ i ph□ i nên nghĩ giáo d□ c là mô hình hàm h□ n h□ p đa bi□ n, nhi□ u y□ u t□ . Nhìn mô hình đ□ p là do con m□ t ng□ □ i nhìn. Làm mô hình đ□ p là do ng□ □ i làm. Nhi□ u ng□ □ i nhìn vào giáo d□ c th□ y xám x□ t nh□ ng mình nhìn vào c□ m th□ y có t□ □ ng lai.

D□ y chuyên có ph□ i là đ□ nh h□ □ ng t□ tr□ c□ a th□ y?

- Mình là dân Hà N□ i, vào tr□ □ ng s□ □ ng đ□ đi□ u, đi h□ c đi□ m cao, không có v□ p váp gì trong cu□ c đ□ i. Nh□ ng mình là ng□ □ i không có khát v□ ng đ□ nh cao. Đi h□ c không hay tranh đua h□ n ng□ □ i khác. Vào đ□ i h□ c cũng th□ .

Cũng may là đ□ □ c các th□ y ti□ n b□ i th□ y hay hay gi□ l□ i tr□ □ ng. Đ□ □ c gi□ l□ i tr□ □ ng r□ i mình cũng v□ n không ph□ n đ□ u. Mình hay nói v□ i b□ n tr□ con “th□ y là t□ m g□ □ ng x□ u”, đ□ ng làm nh□ th□ y.

Tình c□ năm 1989 kh□ i chuyên thi□ u ng□ □ i, m□ i ng□ □ i c□ mình v□ ph□ trách đ□ i tuy□ n. Nh□ ng năm đ□ y v□ t v□ , m□ i ng□ □ i th□ □ ng b□ o “xu□ ng chuyên” ch□ không ph□ i “lên chuyên”. Kh□ i chuyên trong ĐH T□ nhiên và ĐH Qu□ c gia th□ □ ng đ□ □ c coi là n□ i bé nh□ , coi th□ y giáo d□ y chuyên r□ t bình th□ □ ng, so th□ nào b□ ng đ□ i h□ c.

Ngay c□ SV m□ i ra tr□ □ ng bây gi□ cũng thích d□ y đ□ i h□ c h□ n. Ng□ □ i ta không nghĩ r□ ng kh□ i chuyên mà có thành tích t□ t thì m□ i làm nên thành tích c□ a t□ nhiên.

Khi xu□ ng chuyên, mình là ng□ □ i có công thay đ□ i l□ i quan ni□ m. Bây gi□ , ng□ □ i nào đ□ □ c mỗi xuống trường chuyên là niềm hạnh phúc.

Mình được xem như là người có công lớn giành lại chân lý, giành lại công bằng cho chuyên. Vì nói thật là các thầy cũ ở đây rất giỏi nhưng xét về bằng cấp thì không có. Nhưng mình về đây không chấp nhận điều đó.

Hiện nay, trường mình các chủ nhiệm bộ môn phải là tiến sĩ. Và trong 2 năm tới những ai dưới 45 tuổi chưa ký hợp đồng chính thức không giao tiếp được với khách nước ngoài một cách thoải mái thì không bao giờ ký hợp đồng nữa.

Và mình bảo ai đi theo mình không được có chữ “if” (*nếu*) đã giao nhiệm vụ là phải làm. Ngày xưa bọn mình thành đạt như thế này là vì không có chữ “if”.

Như thầy nói, thầy không phải là một người nhiều tham vọng. Nhưng quản lý một ngôi trường với toàn thầy giỏi và trò giỏi thì thầy làm thế nào để thúc họ đạt được vị trí dẫn đầu?

- Phải luôn luôn nghĩ cái mới. Đây không phải là tham vọng. Nghề giáo dục là nghệ sĩ, là trình diễn. Nó mang lại niềm vui trí tuệ, có lợi thực sự cho đất nước. Nếu tính giảng dạy là sự biểu diễn thì sự biểu diễn này có giá trị thấm sâu vào sự phát triển của xã hội.

Nói về giáo dục có quý không? Ai cũng quý, nhưng không phải lúc nào người ta cũng nghĩ rằng nó luôn luôn quý. Nói giáo dục là quan trọng, là nguyên khí quốc gia ai cũng biết, nhưng nhìn ra các nước phát triển xung quanh mình thì họ không chỉ biết giáo dục là quý mà còn tìm mọi cách, mọi thời gian để giáo dục có được giá trị thực sự của nó, làm cái quý thực sự phát triển và như Singapore trở thành công nghệ luôn.

Nghề giáo dục là nghề nghệ sĩ, là trình diễn. Nếu tính giảng dạy là sự biểu diễn thì sự biểu di

Hay như ở nước ngoài, trẻ con thi lãnh đạo còn mình cứ nhăm nhăm thi toán quốc tế… Quan điểm của mình đi nước ngoài cái gì hay học hết. Rồi mình có truyền thống của mình, kết hợp lại để làm tốt hơn.

Nói chung, giáo dục là nơi thú vị, là mảnh đất nhiều khó khăn nhưng cực kỳ thú vị. Khi làm có thể bị “chửi”, mình làm có tâm nhưng lại bị bảo là hình thức. Vì vậy không có “lửa” sẽ không làm được.

Ngay cả bạn võ. Có những người làm nghề khác có điều kiện hơn mình nhiều chứ. Nhưng mình phát hiện ra, trong giáo dục, có những cái hơn cả kinh tế, cái thu được là vô hình.

Mình thử hỏi các nghề khác làm gì có chuyện đang ngồi có hai học sinh ra: *"Chào thầy, em phụ trách văn của toàn nước Pháp em có chai rượu mời thầy uống".*

Hay ra nhà hàng ăn với bạn thì một người khá có tiếng tăm trong ngành y tế ngồi gần đó nhìn thấy và bảo với bạn là *"thầy tao kia kìa".* Thử hỏi nghề gì có cái sướng như thế? Rồi thì có người gặp, bảo bạn đi cùng là "*thầy Lượng dạy cả họ nhà tao"*…

Giữa thầy và trò có đường truyền vô hình

Có cơ hội nào thầy cảm thấy mình đã bỏ lỡ đáng tiếc khi theo con đường giáo dục không?

- Nếu như cho trở lại thì mình lại học chuyên. Tất nhiên là có thể thay đổi, nhưng mình vẫn thích học chuyên toán. Nhưng mình sẽ học kiểu khác, tiết kiệm hơn, tức là làm sao nhanh giỏi hơn, cống hiến được nhiều hơn.

Mình không có tài mấy nhưng chắc là vì ăn ở phúc đức nên được những người giỏi rất quý. Đấy là may mắn, mà nếu như mình không vào vị trí này chưa chắc đã làm được.

Ngay cả bây giờ, có người vẫn nói "trường thầy Lượng", nhưng là người ta nói sai. Mình được như bây giờ là do dạy ở trường này. Mình bảo phải cảm ơn trường này vì nó cho mình tất cả thì mọi người lại không nghe, lại bảo ông Lượng khiêm tốn. Đến tuổi này rồi, cái gì cũng biết hết rồi, nên mình chỉ thích nói đúng, những kiểu cách khác không quan trọng.

Nhưng cũng có điều mình tự khuyên mình là không nên bắt người khác nghĩ như mình. Đấy là một nguyên tắc, vì còn nhiều con đường hay hơn. Như trong xã hội, có những người chỉ chuyên tâm chơi thể thao, chỉ chuyên tâm dạy, chỉ chuyên tâm làm giàu, chỉ chuyên tâm làm lãnh đạo… thì đấy mới là xã hội mạnh. Mình rất thích mô hình xã hội đó.

Thầy có hướng học sinh đến sự chuyên tâm đấy?

- Mình nói với trẻ con, nếu cái gì cũng biết thì suy ra không biết gì. Mình nói rất là cực đoan đấy. Và xã hội cần có những con người mình gọi là "những chiến binh dũng cảm" – tập trung học hành để đi thi quốc tế dù biết rằng nếu không may về không có giải đi thi đại học là "toi".

Trường chuyên sẽ mang lại cho xã hội những con người như vậy, những con người làm đến nơi đến chốn để vươn tới đỉnh cao như vậy. Ưu việt của trường chuyên là như thế.

[illegible]